

DANBYHOLM.

Den af Södermanlands fagraste nejder, där slätter och kullar rikt omväxla med löfskog och vattendrag, där herregårdar äro talrika, och där odling redan i äldsta tider förefunnits, ligger sätesgården Danbyholm, bebyggd i gammal stil och med vackert läge på en höjd invid den sydvästligaste viken af sjön Yngaren. Godset, som numera består af 4 mantal frälse säteri och underlydande hemman 16⁵/₈ mantal, allt i Björkviks socken, omfattar en areal af 3285 hektar, där af 1212 hektar åker, och är bevillningstaxerad till 654,900 kronor. Dessutom hör till godset Vedebykvarn, taxerad till 23,000 kronor.

Gården har förr varit benämnd Daneby eller Danby och förekommer år 1337 såsom tillhörig Magnus Ingevaldsson till Lundboholm. I mitten af 1500-talet utgordes Daneby af 4 bondgårdar, af hvilka två voro krono- och 2 frälsehemman. Af de förra donerades det ena, kalladt Väster Daneby, till Ståthållaren Siward Kruse till Elghammar, hvilkens fader Algot Kruse år 1521 inflyttat från Danmark till Sverige och bosatt sig på Dal. Han härstammade af en gammal adlig ätt i Tyskland, hvilken 1442 inkommit till Danmark. Siward Kruse, hvilken blef af konung Eric XIV adlad och satt till ståthållare på Elfsborg 1561 och befallningsman på Stockholms slott 1565, afled 1571 och var gift med Alfrid Månsdotter till Lundby, död 1588. Hans son Måns Kruse, lagman öfver Värmland och Dal, ärfde Elghammar samt Lundby och Danby. Dennes son öfversten Siward Kruse till Lundby, död 1621 och gift med Ingeborg Ryning, hade två söner, af hvilka ryttmästaren Axel Kruse ärfde Danby västergård efter sin farfar. Han blef fänrik vid Södermanlands regemente 1644 och ryttmästare 1647 samt var gift med hofjungfrun Ursilla Sabina von Flentzen. Efter inköp af de båda ofvannämnda frälsehemmanen förvärfvade han 1639 säterifrihet för godset och uppbyggde sätesgård på en holme i Yngaren, numera halfö och belägen straxt nordost om nuvarande gården. Från denna tid härstammar troligen namnet Danbyholm.

Ryttmästaren Kruses son öfverstelöjtnanten Johan Axel Kruse, född i Prag 1664 och gift med friherrinnan Elsa Beata Posse, född 1660 och död 1697, ärfde godset efter sin fader. Från honom reducerades 1684 västergården, hvarefter hans barn 1704 försålde säteriet i öfrigt till brukspatronen Georg Thomas von Berchner. Denne, född 1642 i Düringen i Tyskland, inflyttade till Sverige, där han förvärfvade stora jordagods i Södermanland och blef adlad 1691. Han afled 1705 och hade 1669 ingått äktenskap med Elisabeth Störning, född 1645 i Nyköping och död 1700.

Det andra af ofvannämnda kronohemman blef af ståthållaren Lars Skytte till Sätra »kiöpt under frälse 1628». Denne, född på 1500-talet, var borgmästare i Nyköping, då han 1614 kallades till assessor i den samma år inrättade Svea hofrätt, och nämndes till ståthållare på Stockholms och Uppsala slott samt öfver dess län 1625. Han afled 1634 och var gift 1:o med Brita Håkansdotter och 2:o 1623 på Ängsö med Anna Posse. Hans arvingar innehade hemmanet till mitten af 1690-talet, då brukspatronen von Berchner inköpte detsamma. Sedan denne jämväl genom förpantning år 1700 bekommit kronohemmanet Daneby västergård, blefvo de 4 Danbyhemmanen åter förenade.

Efter den sistnämnde ärfdes godset af dottern Christina Sabina von Berchner, hvilken, född 1671, ingått äktenskap med brukspatronen Isaac De Besche 1693. Denne, född 1663 på Näfveqvarn, härstammade af en gammal nederländsk adlig släkt, hvilken inflyttat till Sverige, var brukspatron på Näfveqvarn och afled 1719. Daneby västergård återlöstes af kronan 1727 och förenades åter med säteriet först 1795. Efter fru De Besches frånfälle 1729 ärfdes godset af sonen kammarherren Gerard Georg De Besche till Näfveqvarn, Stjernholm, Ålberga m. m., hvilken, född 1702 »lade under säteriet» det från Skyttesläkten förvärfvade hemmanet samt flyttade på 1730-talet sätesgården till dess nuvarande plats. Han afled 1761 och var sedan 1729 gift med friherrinnan Maria Christina Ehrencrona, född 1707 och död 1764. Danbyholm jämte Stjernholm öfvergick genom arf och utlösen till sonen löjtnanten Eric Wathier De Besche, hvilken, född

på Danbyholm 1736, varit löjtnant i fransk tjänst 1757 och kornett vid Lifreg. 1758, därifrån han erhöll löjtnants afsked. Han ingick 1762 äktenskap med Ulrika Eleonora von Meijerhelm, född 1733. Då han 1765 aflidit, tillföll Danbyholm hans änka, hvilken byggde en del ekonomihus vid gården och mycket förbättrade godset.

Efter hennes frånfälle 1790 tillföll Danbyholm dottern Eva Christina De Besche, hvilken, född 1765, var sedan 1782 i äktenskap förenad med kammarherren greve Adolph Ludvig Hamilton, född 1747 och död 1802. Efter det grefvinnan Hamilton på Blomberg å Kinnekulle 1810 aflidit, ärfdes Danbyholm af sonen justitierådet, sedan landshöfdingen greve Gustaf Wathier Hamilton, hvilken, född 1783, blef assessor i Svea hofrätt 1808, statssekreterare 1809 och samma år justitieråd samt 1826 landshöfding i Linköping. Han afled 1835 och var gift 1:o 1810 med Maria Helena von Strokirch, född 1785 och död 1820, samt 2:o 1821 med sin kusin grevinnan Hedvig Carolina Beata Hamilton, född 1800 och död 1859. Greve Hamiltons äldste son i första gifftet, vice notarien i Svea hofrätt greve Adolph Malcolm Hamilton, född 1812, ärfde efter sin fader Danbyholm och bosatte sig där. Förut hade efter änkefru De Besche, född Meijerhelm, ingen af godsets ägare eller deras familjer bebott Danbyholm.

Sedan greve Hamilton, hvilken 1838 ingått äktenskap med sin kusin grevinnan Eva Lovisa Hamilton, född 1813 och död 1855, aflidit 1852, öfvergick Danbyholm till hans söner godsägaren greve Adolph Gustaf Wathier Hamilton, född 1839, och godsägaren greve Henning Robert Hugo Archibald Hamilton, född 1842, af hvilka den förre genom Kungl. Maj:ts dom 1860 förklarades berättigad tillträda Barsebäcks fideikommiss i Skåne samt enligt en 1865 träffad öfverenskommelse inlöste sin broders hälft i Danbyholm. Synnerligen driftigt jordbrukare, försatte han Danbyholm i ett godt och tidsenligt skick; flera hundra tunnland jord uppodlades, ett rationellt bruk af jorden infördes, kreatursstammen förbättrades och mångdubb-lades. Gift 1873 med friherrinnan Mechtild Hedvig Johanna Leijonhufvud, efterlämnade han vid sitt 1889 timade frånfälle 9 barn, hvilka sedan sistnämnda tid gemensamt äga Danbyholm och af hvilka den äldste, löjtnanten i Kronprinsens husarreg. greve Adolf Gustaf Axel Hamilton, född 1874, är hufvudman för grefliga ätten Hamilton och innehar fideikommissegen-domen Barsebäck.

Karaktärsbyggnaden af trä uppfördes, såsom ofvan nämnts, på 1730-talet och har ett högt läge med fri utsigt utåt sjön Yngaren. De två flyglarna, likaledes af trä, förskrifva sig troligen från samma tidpunkt som karaktärsbyggnaden. Änkefru De Besche, född von Meijerhelm, uppförde på 1780-talet en lång byggnad af sten, inrymmande stall, vagnshus och spannmålsmagasin, äfvensom bränneri, som numera är mejeri. Landshöfdingen greve Hamilton försatte gården i ett mera tidsenligt skick och anlade en stor park. Trädgården, där den franska stilen ännu bibehållits, är stor och vacker. Omkring år 1880 lät dåvarande ägaren byggnaderna undergå en genomgripande restauration, därvid de för att bibehålla sin gamla karaktär pietetsfullt återställdes såsom de ursprungligen varit.

En samling böcker och handskrifter, däribland greve Adolph Ludvig Hamiltons memoirer, hafva funnits på stället förvarade, men numera öfverflyttats till Barsebäck.

Den forna kyrkan, byggd af gråsten, med torn, helgad åt S:t Niclas, var från äldre tider, i götisk stil, tillbyggd under konung Carl IX:s tid och sedan åter 1685, samt hade ett grafkor för släkten von Meijerhelm och en graf för släkten Rosenhane. Denna kyrka nedbrann 1870, hvarefter ny kyrka blifvit uppförd på annan plats, nära invid Yngaren. Sedan äfven denna en gång nedbrunnit, har den nuvarande kyrkan blifvit uppförd på den förras plats.

På en höjd, det s. k. Borgareberget, $\frac{1}{4}$ mil från gården, finnas lämningar efter forskansningar, hvilka uppfördes till försvar mot ryssarne 1719. Af forn lämningar finnas dessutom i trakten grafhögar och sten-sättningar.